

Ar-Ge Hukuku

Dr. Hasan Karslıoğlu

Ben Kimim?

- Hukuk Fakóltesi/2002
- Emekli Jandarma Binbaşı/2007
- Global Danışmanlık Şirketinde Partner/2007
- Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans/2007
- Gazi Üniversitesi Doktora/2015
- İki Kitap
- Ticaret Hukuku Öğretim Üyesi/4 Sene

Neler İşleyeceğiz?

- Hukukun temel ilkeleri
- Ticaret hukuku kavramı ve kapsamı
- Fikri mülkiyetin önemi
- Ticari sır ve korunmasının gerekliliği
- Dürüst ve sağlıklı işleyen rekabet
- Ar-Ge'nin Türkiye'deki ve dünyadaki yeri ve önemi
- Ülkemizde idari olarak Ar-Ge yapılanması
- Ar-Ge hukuku kapsamındaki temel ilkeler
- Ar-Ge'de çalışan buluşları ve rekabet yasağı uygulaması

Ders Size Ne Katacak?

- Mühendislik biliminin ihtiyaç duyacağı hukuksal bakış açısının sağlanması
- Ticaret hukuku temel müesseseleri hakkında bilgi edinilmesi
- Ar-Ge faaliyetlerinde hukuksal işlemler ve diğer hukuk alanları ile ilişkisinin ortaya konulması
- Çalışan buluşları, Ticari sır, rekabet yasağı ve rekabet gibi AR-GE ile doğrudan ilişkili unsurların hukuksal bakış açısı ile kavranması
- Ar-Ge süreçleri ve çıktılarının hukuksal açıdan irdelenebilmesinin sağlanması

Kaynak Tavsiyeleri:

- Metin TURAN; ***Bilişim Hukuku***, Seçkin Yayınları, 4. baskı, Ankara-2020
- Safiye Nur BAĞRIAÇIK; ***Üretim ve İş Sırlarının Korunması***, Onikilevha Yayınları, İstanbul-2017,
- Muhammed SULU; ***Ticari Sır ve Korunması***, Onikilevha Yayınları, İstanbul-2017

Ek Kaynaklar:

- Ali Haydar DOĞU; ***Bilişim Hukuku***, Ekin Yayınları, 2017
- Tufan ÖĞÜZ; ***Know-how Sözleşmeleri***, Filiz Kitapevi, İstanbul-2018
- Hamdi YASAMAN; ***Haksız Rekabet ve Rekabet Yasağı***, Seçkin Yayınları, Ankara-2020
- Dilek Özge ERDEM; ***Ticari Sır Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrı Niteliğindeki Bilgi veya Belgelerin Açıklanması Suçu***, Lykeion Yayınları, Ankara-2019
- François DESSEMONTET; ***Intellectual Property Law in Switzerland***, Kluwer Law International BV, The Netherlands-2019
- Peter CHROCZIEL/Moritz LORENZ; ***Intellectual Property and Competition Law***, Kluwer Law International BV, The Netherlands-2019
- Diane ROWLAND/Uta KOHL/Andrew CHARLESWORTH; ***Information Technology Law***, Routledge,

Hukuk – Amacı – Temel Kavramları – Önemi

1. Hafta

Toplum

- İnsanların yaratılışları gereği toplum halinde yaşayabileceği, insanın toplum dışında **tek başına yaşamasının imkansız olduğu** ilk önce Yunan düşünürü *Aristoteles* tarafından belirtilmiştir.
- **Toplum:** İnsan gruplarının birlikte yaşadığı, çeşitli ilişkiler kurduğu, aralarında örgütlenme biçimleri oluşturduğu insan topluluğudur.
- *Robinson Crusoe* tek başına yaşarken davranışları içgüdü tarafından düzenlenir. Adaya *Cuma*'nın gelmesiyle bu **iki kişi arasındaki ilişkileri düzenleyecek kurallara ihtiyaç duyulur.**

Toplumsal Hayatı Düzenleyen Kurallar

- Din kuralları
 - Örf ve adet kuralları
 - Görgü (nezaket) kuralları
 - Ahlak kuralları
 - Hukuk kuralları
- gibi birkaç başlık altında toplanabilir.

Ubi societas, ibi jus = Nerede toplum varsa, orada hukuk vardır.

Hukuk Kuralları

Diğer kurallar toplumsal yaşamı düzenlemede yetersiz kalabilmektedir. Hukuk kuralları, kişileri devlet gücüyle uymaya zorlama imkanı ile güçlendirilmiştir.

Özellikleri;

- Dış dünyada gerçekleşen olaylar ile ilgilenirler. Düşünce, niyet gibi olgular dışarıya yansımadıkça bu kapsama dahil değildir.
- Soyutluk, genellik ve süreklilik arz ederler. Yani aynı kategoriye giren tüm olaylar için, yürürlükten kaldırılincaya kadar, aynı durumdaki herkese uygulanırlar.
- Emir ve zorlayıcılık unsurlarını içerirler.

Hukuk Kurallarının Sınıflandırılması

1. Emredici hukuk kuralları
2. Yetki verici hukuk kuralları
3. Tanımlayıcı hukuk kuralları
4. Tamamlayıcı hukuk kuralları
5. Yorumlayıcı hukuk kuralları
6. İlga edici hukuk kuralları

Hukuk Kavramı

Verilen bilgiler ışığında, «Hukuk» kavramını tanımlamak mümkündür.

Buna göre genel anlamda hukuk; toplumsal yaşamı düzenleyen, devlet yaptırımları ile güçlendirilmiş kurallar bütünüdür. Daha açıklayıcı bir tanım yapmak gerekirse;

«Hukuk, toplumsal hayatta gerek kişiler ile kişiler, gerek kişiler ile doğrudan doğruya toplum arasındaki ilişkileri düzenleyen, maddi yaptırımlı, yani uyulması zorunlu kuralların bütünüdür.»

Akıntürk 2015: 11

Hukukun Kaynakları

1. Asli Kaynaklar;

Bağlayıcı kaynaklardır.

a.Yazılı kaynaklar; normlar hiyerarşisinde yer alan, kanun, anayasa yönetmelik vb kaynaklardır. Öncelikle bunlara başvurulmalıdır.

b. Yazılı olmayan kaynaklar; toplum içinde yerleşmiş örf ve adet kuralları.

2. Yardımcı Kaynaklar;

Bu kaynaklar bağlayıcı değildir, yol gösterici niteliği vardır.

a.Doktrin/Öğreti; hukuk bilimiyle uğraşan bilim insanlarının görüşleri. Örn; makale, karar incelemesi

b.İçtihat; mahkeme kararları.

Hukuk Normlarının Hiyerarşisi*

Hukuk düzeninin anlamlı ve tutarlı bir bütün teşkil etmesi adına, yazılı hukuk kuralları arasında hiyerarşik bir ilişki söz konusu olmaktadır.

Buna göre alt düzeyde yer alan kural, üst düzeydeki kurallara uygun olmalıdır.

Dolayısıyla tüm hukuk kurallarının hiyerarşinin en tepesindeki Anayasa'ya uygun olması gerekmektedir.

*Yeni sistem

Hukuk Kurallarının Uygulanması

- **Kanunların Yürürlüğe Girmesi**

Kanunlar, metninde yazan tarihte, ayrıca belirtilmemiş ise Resmî Gazete’de yayımlandığı gün yürürlüğe girerler. Kural olarak yürürlüğe girdikleri andan başlayarak etkili olurlar (istisnalar mevcuttur).

Kanunların Yürürlükten Kalkması

- Kanun metninde yürürlükte kalacağı süre verilmiş olabilir.
- Bir kanun eski bir kanunu açık şekilde yürürlükten kaldırabilir.
- Yeni kanun eski kanunun bir kısmını değiştirebilir.
- Anayasa Mahkemesi bir kanunu ya da onun bir/birkaç hükmünü iptal edebilir.

Hukuk Kurallarının Uygulanması

- **Kanunu bilmemek mazeret (özür) sayılmaz (TCK m.4)**
- **Hukuk Kuralları Arasında Çatışma**

Lex posterior 'yeni>eski' Aynı düzeyde yer alan kurallar arasında çatışma varsa, yeni tarihli kural uygulanır

Lex specialis 'özel>genel' Aynı düzeyde yer alan ve aynı tarihli kurallar arasında, özel hüküm niteliğinde olan kural uygulanır.

Lex superior- Normlar hiyerarşisinde daha üstteki kural uygulanır (örn; kanun ile yönetmelik arasında çatışma var ise, kanun uygulanır)

Hukukta Yorum Metodları

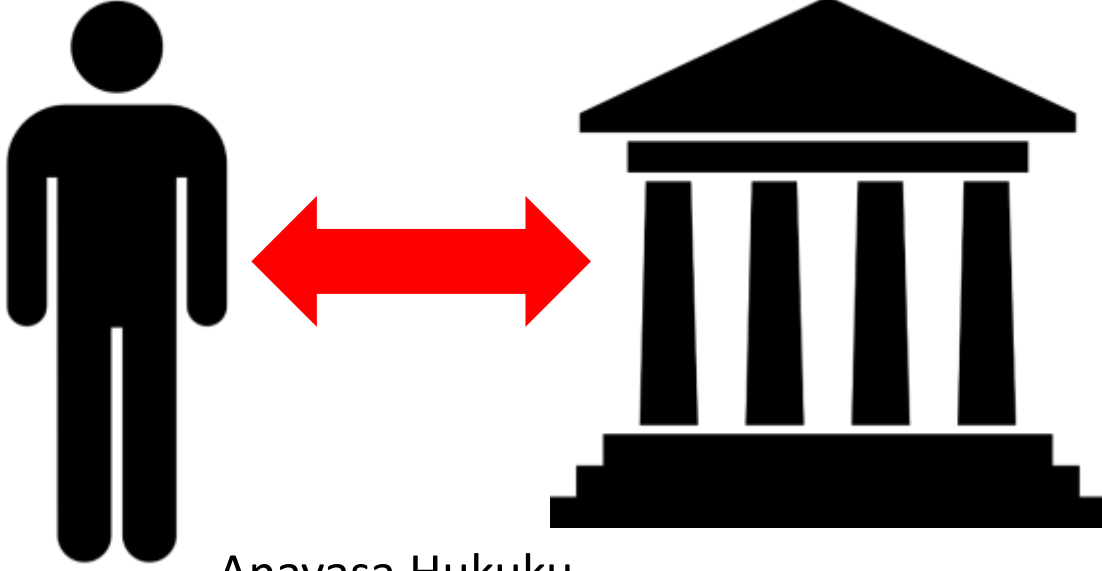
- **Lafzi (Sözel) Yorum Metodu;** kanun metninden, yani kullanılan sözcüklerden, noktalama işaretlerinden, cümlelerden hükmün anlamı anlaşılmaya çalışılır.
- **Tarihsel Yorum Metodu;** kanun koyucunun hükmü koyarkenki amacı, muhtemel iradesi anlaşılmaya uğraşılır. Kanun metni dışında hazırlık çalışmaları, raporlar, görüşme tutanakları gibi dokümanlar da kullanılır.
- **Mantiki Yorum Metodu;** kuralın anlamının, bağlamına göre (örn; içinde bulunduğu kanunun sistematığı, maddelerin kenar başlıkları vb.) yorumlandığı yöntemdir.

Hukukta Yorum Metodları

- **Kavramcı Yorum Metodu;** kuralın soyut içeriğinden hareket edilen yorum biçimidir.
- **Menfaatler İctihadı Metodu;** bu anlayışa göre her hukuki uyuşmazlığın temelinde bir menfaat çatışması yatmaktadır, hakim tarafların menfaatlerini dengelemeyi amaçlamalıdır.
- **Amaçsal Yorum Metodu;** kuralın konulduğu dönemin şartlarından yola çıkarak kanun koyucunun amacı belirlenmeye çalışılır.

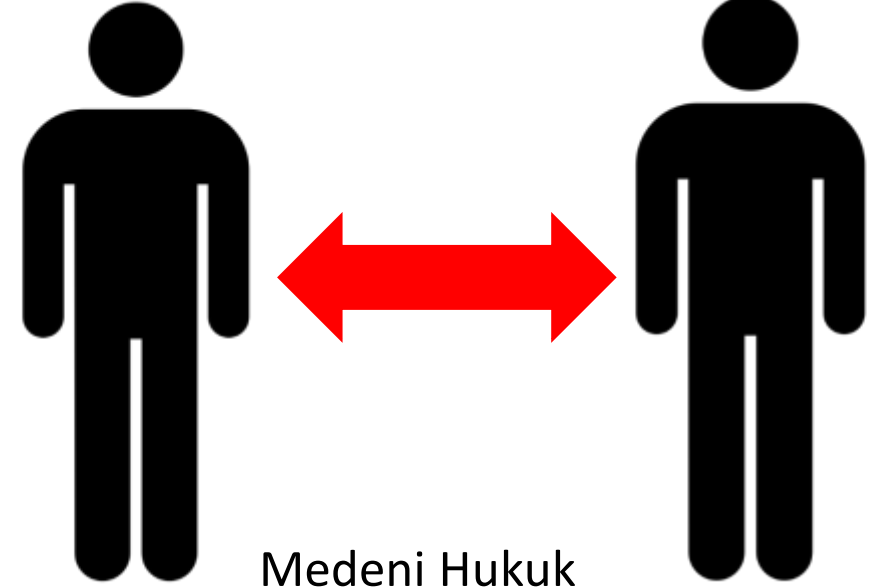
Hukukun Dalları

Kamu Hukuku

Anayasa Hukuku
İdare Hukuku
Uluslararası Kamu Hukuku
Ceza Hukuku
Vergi Hukuku

Özel Hukuk

Medeni Hukuk
- Aile Hukuku
- Eşya Hukuku
- Miras Hukuku
- Borçlar Hukuku
Ticaret Hukuku
Fikri Mülkiyet Hukuku
Devletler Özel Hukuku

Hukukta Yaptırım- Yargı Örgütü- Temel İş Hukuku Kavramları

2. Hafta

Yaptırım Kavramı

- Yaptırım (müeyyide), hukuk teorisinde en önemli kavramlardan biridir.
- Hukuk kuralının uygulanması, aynı veya başka bir kuralda yer alan bir yaptırımla sağlanır.
- Ceza ve cebir unsurlarını içerir.
- Yaptırım; hukuk kuralının verdiği olumlu emrin (yapma) yerine getirilmemesi veya kuralın öngördüğü yasağın (yapmama) çiğnenmesi halinde uygulama alanı bulur.

Yaptırım Şekilleri

- **Ceza Hukukunda:**

Örn; müebbet hapis, hapis, adli para cezası

- **İdare Hukukunda:**

Örn; İdari para cezası, idari tedbirler

- **Medeni Hukukta:**

Örn; tazminat, butlan (geçersizlik), aynen iade

Butlan (Geçersizlik)

- Bir hukuki işlemin hukuksal sonuçlarını yerine getirememesi anlamına gelen bir yaptırım türüdür.

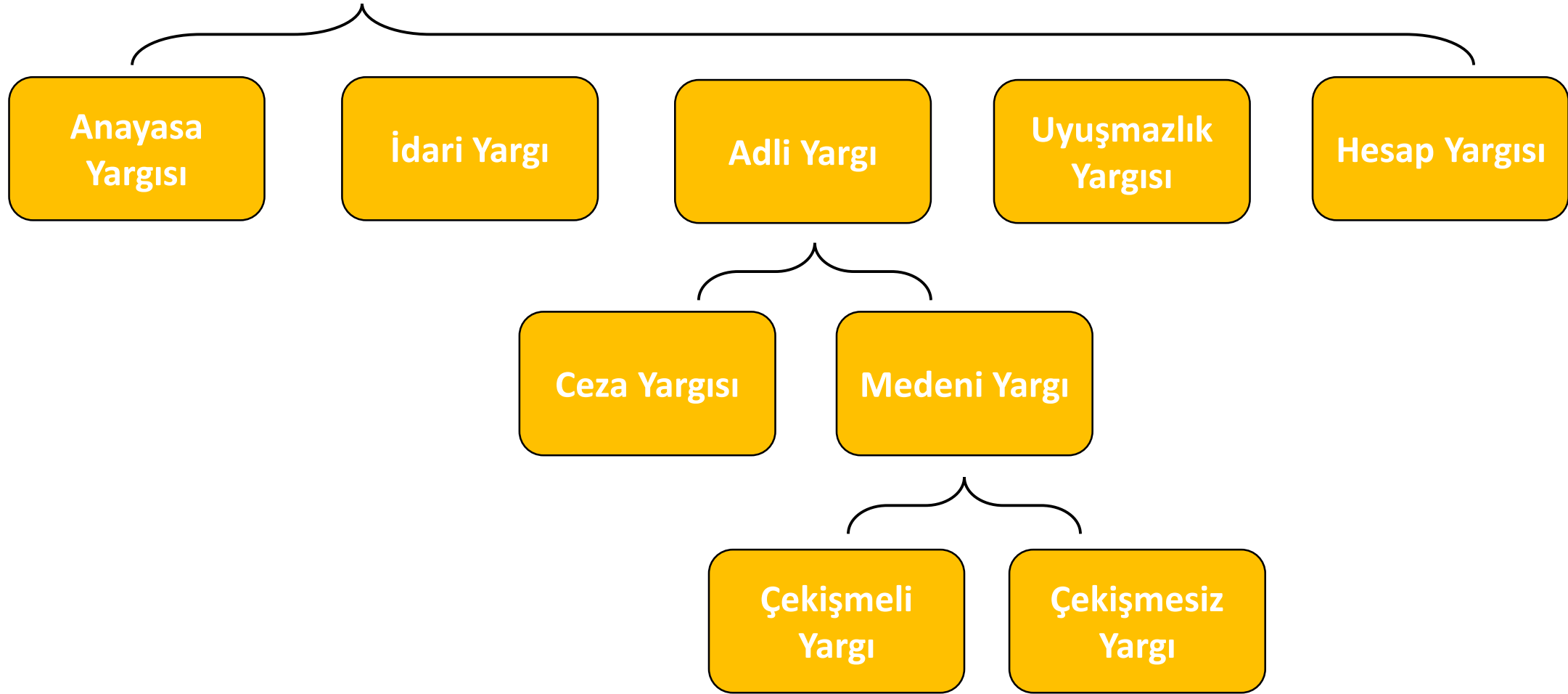
- **Mutlak Butlan** ve **Nisbi (Görelî) Butlan** olmak üzere ikiye ayrılır.

1.Mutlak butlan(hükümsüzlük), hukuki işlemin baştan itibaren hiçbir hüküm ve sonuç doğurmamasıdır. Mutlak butlan durumunu hakim kendiliğinden (re'sen) dikkate almak zorundadır.

2.Nisbi butlan(iptal edilebilirlik) durumunda ise yapılan hukuki işlem kendiliğinden değil, ancak ilgilinin talebi ile geçersiz olur.

Örn; zor kullanılarak yapılan bir sözleşmenin geçersiz sayılması için, bu suretle iradesi sakatlanan kişinin talepte bulunması gerekir.

Yargı Örgütü

1.Anayasa Yargısı

- Anayasa normlar hiyerarşisinde, en üstte bulunmakta ve hukuk Devletin hayata geçmesi için temel ilkeleri içermektedir.
- Anayasa, hukuk Devleti ve insan hakları bakımından bir çerçeve öngörmekte; yasama organı da gerekli yasal düzenlemeleri yapmaktadır.
- Anayasa Mahkemesi tarafından kanunların (ve kanun hükmünde kararnamelerin) Anayasaya şekil ve esas bakımından uygunluğu denetlenmektedir. Zira kanunlar Anayasaya aykırı olamaz. (Anayasa m. 11)
- Anayasa Mahkemesine; Yüce Divan yargılaması yapmak, siyasi partilerin mali denetimlerini gerçekleştirmek gibi başka görevler de verilmiştir.
- 2010 yılında Anayasa Mahkemesine **Bireysel Başvuru** imkanı getirilmiştir.

2.İdari Yargı

- İdarenin eylem ve işlemlerine karşı idari yargı yolu öngörülmüştür. (Anayasa m.155)
- İdari yargı, genel olarak, idarenin kamu gücüne dayalı olarak yaptığı, kamu hukuku kurallarına tabi işlem, eylem ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkları çözümlemekle görevli yargı yoludur.
- İdarenin dahil olduğu her uyuşmazlık idari yargıda çözülmez. İdare bazı istisnai hallerde özel hukuk tüzel kişisi gibi işlem, eylem veya sözleşme yapabilir (ör. kira).

2.İdari Yargı (Devamı)

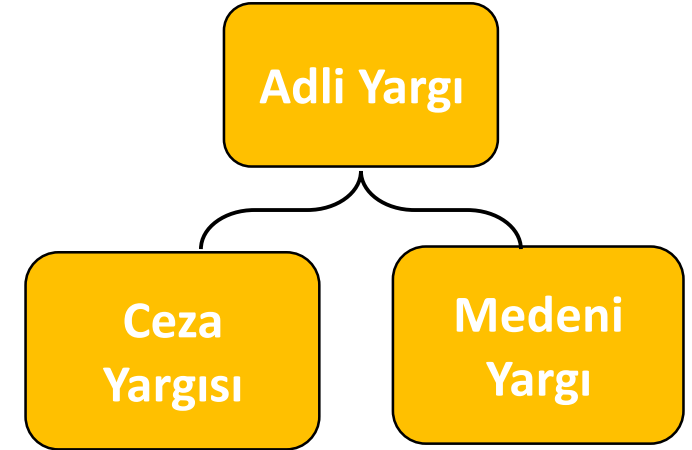

- İlk derece mahkemeleri: İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemeleri
- Üst derece mahkemesi: Bölge İdare Mahkemeleri
- Danıştay, idari yargıda temyiz mercii olmasının yanında, kanunda açıkça sayılan davalar bakımından ilk derece mahkemesi konumundadır. Ayrıca yürütme organı açısından danışma ve inceleme mercii olarak işlev görür.

3.Adli Yargı

- Yargı yolları arasında en geniş kapsama sahip yargı yolu, adli yargıdır.
- Medeni yargı ve ceza yargısı alt kollarından oluşmaktadır.
- 1.Ceza yargısı**, kanunların suç saydığı fiillerin cezalandırılmasına ilişkin usulleri içerir.
- Ceza yargısının temelinde yatan kamu düzenini koruma düşüncesi, re'sen (kendiliğinden) araştırma ilkesinin uygulanmasına neden olmaktadır. Hakim aktif bir rol üstlenmektedir.

2.Medeni yargı, kişilerin özel hukuk ilişkilerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar ile yine bireylerin kişi veya malvarlığı değerlerini, dolayısıyla hukuki durumlarını ilgilendiren bazı konularda karar verme usullerini içermektedir.

a. Çekişmeli yargıda menfaat çatışması içinde olan iki taraf mevcuttur. Ancak taraflar arasında bir hiyerarşik ilişki bulunmamaktadır, taraflar eşittir.

b.Çekişmesiz yargı, mahkemenin tipik uyuşmazlık çözme faaliyetine dahil olamayan işlerine verilen isimdir. (ör. isim değiştirme)

4.Uyuşmazlık Yargısı

Uyuşmazlık mahkemesi, hukuk mahkemeleri ile idari mahkemeler arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını çözümler.

- **Olumlu görev uyuşmazlığı;** uyuşmazlığın iki tarafı da davanın kendi görev alanına girdiğini iddia eder.
- **Olumsuz görev uyuşmazlığı;** iki taraf da davanın kendi görev alanına girmediğini iddia eder.
- **Hüküm uyuşmazlığı;** en azından davacı veya sanığın aynı olduğu, aynı konudaki davalarda farklı yargı mercilerince birbiriyle çelişen kararların verilmesi durumudur.

İş Hukuku

- İşçi ile işveren arasındaki iş ilişkisine ilişkin bir hukuk dalıdır.
- İşçinin korunması ihtiyacı ve amacı İş Hukukunu doğurmuş ve geliştirmiştir. Bu amacın bir sonucu olarak işçi yararına yorum ilkesi söz konusudur.
- İşçi iktisadi olarak işverene bağımlı durumdadır.
- **Bireysel iş hukuku**, işçilerin işverenleri ile tek tek ilişkilerinin düzenlendiği hukuk dalıdır.
- İşçi ve işveren tarafların kendi aralarında birleşerek sendikalar oluşturmaları sonucunda ortaya çıkan ilişkilerin düzenlendiği hukuk dalına ise **toplu iş hukuku** adı verilir.

İş Akdi

- İşçi ile işveren arasındaki iş ilişkisini düzenleyen temel kaynaktır.

İş Kanunu madde 8 uyarınca:

*«İş sözleşmesi, bir tarafın (işçi) bağımlı olarak **iş görmeyi**, diğer tarafın (işveren) da **ücret ödemeyi** üstlenmesinden oluşan sözleşmedir.»*

şeklinde tanımlanmıştır.

- Belirli süreli veya belirsiz süreli olarak düzenlenebilir.
- Süresi bir yıl veya bir yıldan fazla olan iş sözleşmelerinin yazılı yapılması zorunludur.

İşçi

- İş sözleşmesine bağlı olarak çalışan gerçek kişiye işçi denir.

Kişinin işçi olarak kabul edilebilmesi için;

geçerli bir iş ilişkisinin varlığı, herhangi bir işin yapılması, bir karşılık (ücret) uğruna çalışma, işverene bağlılık gereklidir.

İşveren

İşçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişiye yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlara işveren denir.

- Tüzel kişi = Şirket, dernek, vakıf, kooperatif, sendika
- Kamu hukuku tüzel kişisi = KİT (Kamu İktisadi Teşebbüsü), üniversite, belediye

İş yeri

- İş Kanunu madde 2 uyarınca:

«İşveren tarafından mal veya hizmet üretmek amacıyla maddî olan ve olmayan unsurlar ile işçinin birlikte örgütlendiği birime **işyeri** denir.

İşverenin işyerinde ürettiği mal veya hizmet ile nitelik yönünden bağıllığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen yerler (işyerine bağlı yerler) ile dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve meslekî eğitim ve avlu gibi diğer eklentiler ve araçlar da işyerinden sayılır.

İşyeri, işyerine bağlı yerler, eklentiler ve araçlar ile oluşturulan iş organizasyonu kapsamında bir bütündür.»

İşçinin Borçları

- **İş görme borcu**

- Sözleşmeden veya durumun gereğinden aksi anlaşılmadıkça, işçi yüklendiği işi bizzat yapmakla yükümlüdür.
- Bu borç işçinin ölümü halinde mirasçılara geçmez.

- **İtaat borcu**

- İşveren, işin görülmesi ve işçilerin işyerindeki davranışları ile ilgili genel düzenlemeler yapabilir ve onlara özel talimat verebilir. İşçiler, bunlara dürüstlük kurallarının gerektirdiği ölçüde uymak zorundadır.

İşçinin Borçları

- **Sadakat borcu**

- İşçi işverenin haklı menfaatinin korunmasında sadakatle davranmak zorundadır.

- **Rekabet etmeme borcu**

- İş ilişkisi devam ederken bazı koşullarda taraflar, sözleşmenin bitiminden sonra işçinin rekabet etmeyeceğine ilişkin bir sözleşme yapmaktadır.

İşverenin Borçları

- **Ücret ödeme borcu**
 - İşçinin iş görme borcu karşılığını oluşturan ve iş akdinden doğan temel borçtur.
- **İşçiye gözetme borcu**
 - İşçinin sadakat borcunun karşılığını oluşturur. İşçiye yardımcı olmak, onun çıkarlarının zedelenmesine yol açabilecek davranışlardan kaçınmak, gördüğü iş dolayısıyla uğrayabileceği zararlara karşı gerekli önlemleri almakla yükümlüdür.
- **Eşit davranma borcu**
 - Aynı ve benzer durumdaki kişileri farklı işleme tabi tutmama, kişilere ayrıcalık tanımama
- **Diğer borçları**
 - Örn;
 - Araç ve malzeme sağlama borcu
 - İşçinin yapmış olduğu giderleri ödeme borcu
 - Özlük dosyası düzenleme borcu
 - Buluş yapan çalışana bedel ödeme borcu

Ticaret Hukukunda Temel Kavramlar ve Sistemler

3. Hafta

Ticaret Hukuku

En kısa tabiri ile, **ticari ilişkileri düzenleyen hukuk dalıdır.**

- Ticaret Hukuku'nun temel kaynağı 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu olmakla birlikte, bu alanda başkaca birçok kanun, yönetmelik vb. yazılı kaynak mevcuttur.
- Bu alanda ticari örf ve adet de önem arz etmektedir.

Ticaret Hukuku'nda Sistemler-1

Sübjektif Sistem: Ticaret Hukuku'nun uygulama alanını ve konusunu belirlemede tacir esas alınır. Gelişimi açısından en eski sistemdir.

Objektif Sistem: Ticaret Hukuku'nun ticari işlemlere uygulanmasını esas alan sistemdir. Ticari işlemi yapan kişilerin nitelikleri önemli değildir.

Ticaret Hukuku'nda Sistemler-2

Karma Sistem: Bu sisteme göre bazı işlemlerde ticari işlem, bazılarında tacir hareket noktası konumundadır. 1926 tarihli eski Türk Ticaret Kanunu'nun bu sistemi benimsediği ileri sürülmüştür.

Ticari İşletme Esası: Ticaret Hukuku'nun esasını ticari işletme olarak benimseyen sistemdir, modern sistem olarak da adlandırılır.

Temel Ticaret Hukuku Kavramları

Ticaret; sözlük anlamıyla (TDK) «Kazanç amacıyla yürütülen alım satım etkinliği» şeklinde ifade edilmiştir.

Ticaret Hukuku'nun en önemli kavramlarından olan **şirket;** her şeyden önce bir şahıs topluluğu veya organizasyondur.

Borçlar Kanunu'nun 620. maddesinde yaptığı 'adi şirket' tanımı, genel bir şirket tanımı olarak kabul edilebilir. Buna göre;

Şirket: iki ya da daha fazla kişinin emeklerini ve mallarını ortak bir amaca erişmek üzere birleştirmeyi üstlendikleri sözleşmedir.

Şirket

```
graph TD; A[Şirket] --> B[Tüzel Kişiliğe Sahip]; A --> C[Özellikli Şirketler]; A --> D[Tüzel Kişiliğe Sahip Olmayan]; B --> B1[Kollektif şirket]; B --> B2[Komandit şirket]; B --> B3[Anonim şirket]; B --> B4[Limited şirket]; B --> B5[Kooperatif]; C --> C1[Avukatlık ortaklığı gibi özellikli şirketler]; D --> D1[Adi şirket]; D --> D2[Donatma iştiraki];
```

Tüzel Kişiliğe Sahip

- Kollektif şirket
- Komandit şirket
- Anonim şirket
- Limited şirket
- Kooperatif

Özellikli Şirketler

- Avukatlık ortaklığı gibi özellikli şirketler

Tüzel Kişiliğe Sahip Olmayan

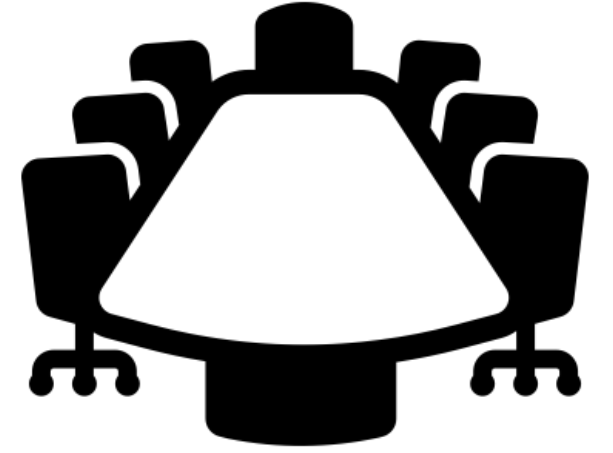
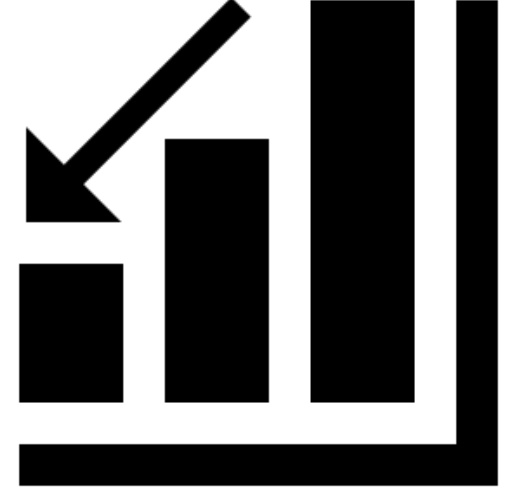
- Adi şirket
- Donatma iştiraki

Ticari İşletme

«Ticari işletme, esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletmedir.»

TTK m.11

- Ticari işletme, Ticaret Hukuku'nun düzenlenmesinde merkez kavramdır. Ticaret Hukuku'na ilişkin birçok kavram ticari işletmeden hareketle tanımlanmıştır.

Ticari İşletmenin Unsurları

1-İktisadi faaliyet

2-Devamlılık

3-Bağımsızlık

4-Esnaf faaliyetini aşan düzeyde gelir sağlamanın hedeflenmesi

Ticari İş-1

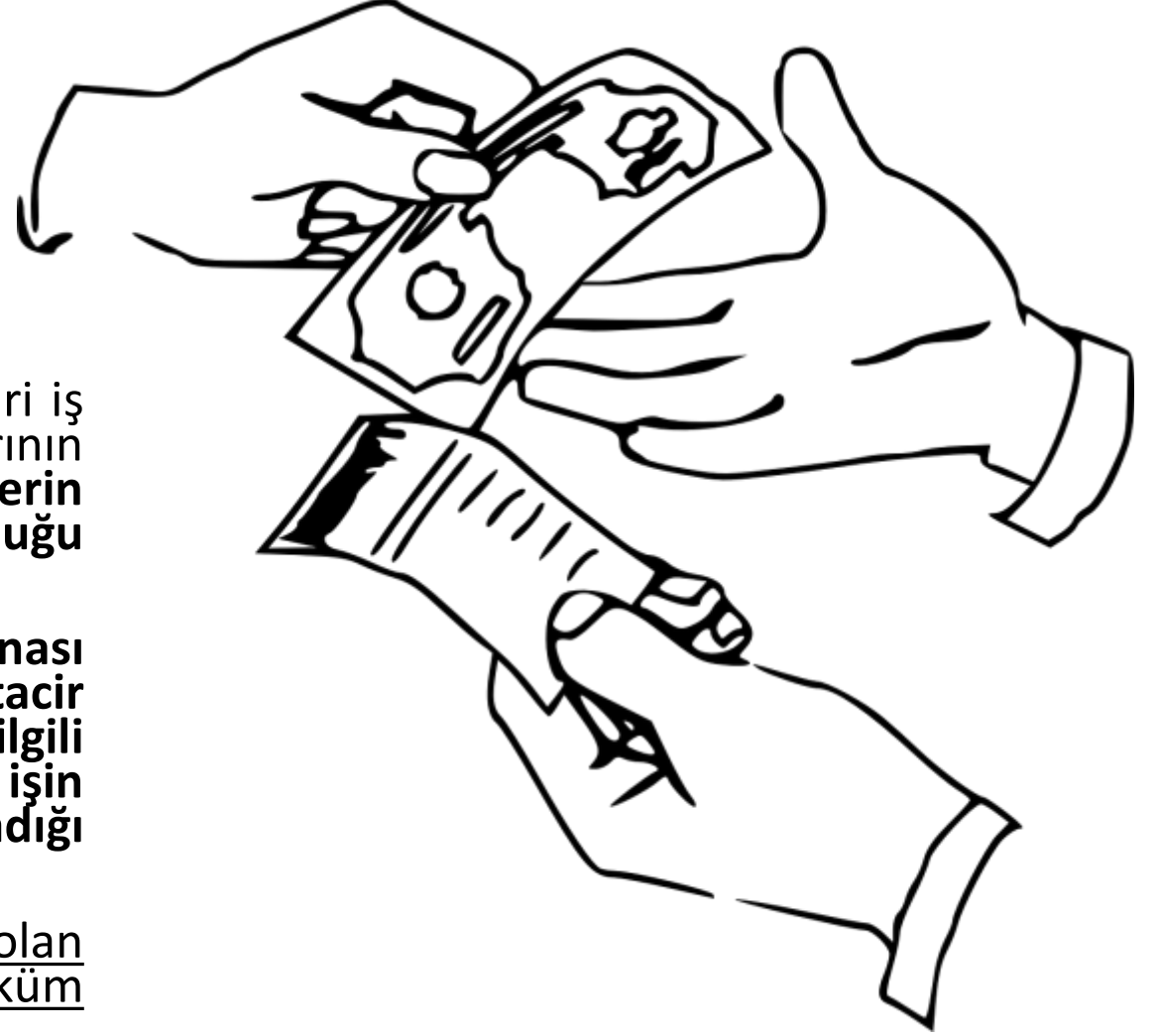
Ticari iş, En genel tanımıyla kazanç sağlamaya yönelik faaliyetlerdir.

Teknik açıdan Türk Ticaret Kanunu'nun üçüncü maddesinde verilen tanım dikkate alınmalıdır. Buna göre Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdendir.

Ticari İş-2

- Türk Ticaret Kanunu'nun 19. maddesinde ticari iş karinesine yer verilmiştir. Bir tacirin borçlarının ticari olması kuraldır, bu nedenle **tacirlerin yaptıkları işlerin ticari işletmeleri ile ilgili olduğu** varsayılır.
- Tüzel kişi tacirlerde karinenin **hiçbir istisnası yokken**, gerçek kişi tacirler bakımından; **tacir işlemi yaptığı anda bunun ticari işletmesi ile ilgili olmadığını karşı tarafa açıkça bildirdiği veya işin ticari sayılmasına durum elverişli olmadığı takdirde** iş ticari değil, adi sayılır.
- Ayrıca tarafardan biri için ticari iş niteliğinde olan sözleşmeler, kanunda aksine hüküm bulunmadıkça diğeri için de ticari iş sayılır.

Ticari İş Olmanın Sonuçları

1-Ticari işlerde müteselsil sorumluluk:

*«İki veya daha fazla kişi, içlerinden yalnız biri veya hepsi için ticari niteliği haiz bir iş dolayısıyla, diğer bir kimseye karşı birlikte borç altına girerse kanunda veya sözleşmede aksi öngörülmemişse **müteselsilen sorumlu olurlar.**»*
(TTK m. 7/1)

Ticari İş Olmanın Sonuçları

2-Ticari işlerde faiz:

- Borçlar Kanunu m. 387/2 uyarınca ticari tüketim ödöncü sözleşmesinde taraflarca kararlaştırılmamışsa bile faiz istenebilir.
- İstisnai olarak da olsa ticari işlerde bileşik faiz (faize faiz yürütölmesi) geçerli olabilir. (TTK m. 8/2)
- Ticari işlerde daha yüksek oranda temerrüt faizi istenebilir.

3- Ticari işlerde zamanaşımı süreleri;

Ticari hükümler koyan kanunlarda düzenlenen zamanaşımı süreleri, kanunda aksi düzenleme yoksa sözleşme ile değıştirilemez.

Tacir Kavramı

Tacir (Türk Ticaret Kanunu uyarınca);

«Bir ticari işletmeyi, kısmen de olsa kendi adına işleten kişiye tacir denir.»

Tacir Kavramı

Tacir gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilir.

Tüzel kişi tacirler:

- **Şirketler** (kollektif, komandit, limited, anonim, vb)
- **Amaçlarına ulaşmak için ticari işletme işleten dernek ve vakıflar** (kamu yararına olan dernekler ticari işletme işletseler bile tacir sıfatını alamazlar, örn; Kızılay)
- **İktisadi devlet teşekkülleri gibi devlet, il özel iradesi, belediye vb. tarafından kurulan teşebbüsler**
- **Donatma iştiraki**

Tacir Olmanın Sonuçları-1

1-İflasa tabi olmak; tacirler adi veya ticari her türlü borçlarından dolayı iflasa tabidirler.

2-Ticari defter tutma ve buna ilişkin belgeleri saklama zorunluluğu

3-Ticari örf ve adete tabi olma

4-İşletmesini ve şubelerini ticaret siciline kaydettirme yükümlülüğü

5-Ticaret unvanı kullanma zorunluluğu

Tacir Olmanın Sonuçları-2

6-Basiretli bir işadımı gibi davranma zorunluluğu; objektif ölçüt, yani aynı koşullar altında bulunan normal bir tacirin davranışı

7-Ücret ve cezanın indirilmesini isteyememe

8-Ticari işletmesi ile ilgili yerine getirdiği işlerden ücret talep etme hakkı

9-Kararlaştırılmamış bile olsa faiz isteme hakkı

Borçlar Hukuku Genel Hükümler - Prensipler

4. Hafta

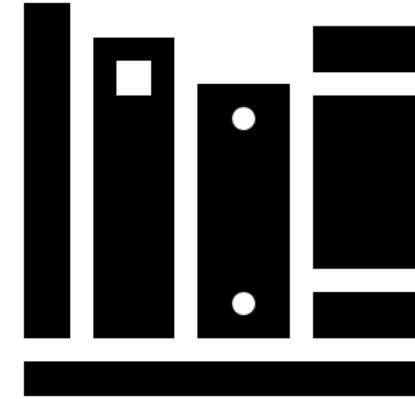
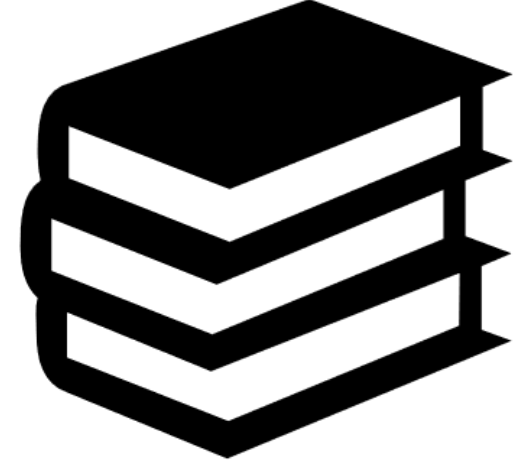

Borçlar Hukukunda Temel Kavramlar;

Borçlar Hukuku; kişiler arası borç ilişkilerini düzenleyen hukuk dalıdır. Temel kaynağı 6098 sayılı Borçlar Kanunu'dur.

Borç; borçlunun alacaklıya karşı yerine getirmeyi üstlendiği belirli biçimde bir davranıştır.

Borç ilişkisi; taraflar üzerinde kurulan ve borçluya belirli davranışta bulunma borcunu yükleyen, alacaklıya bu borcun yerine getirilmesini talep etme hakkı veren bağdır.

Borç Çeşitleri

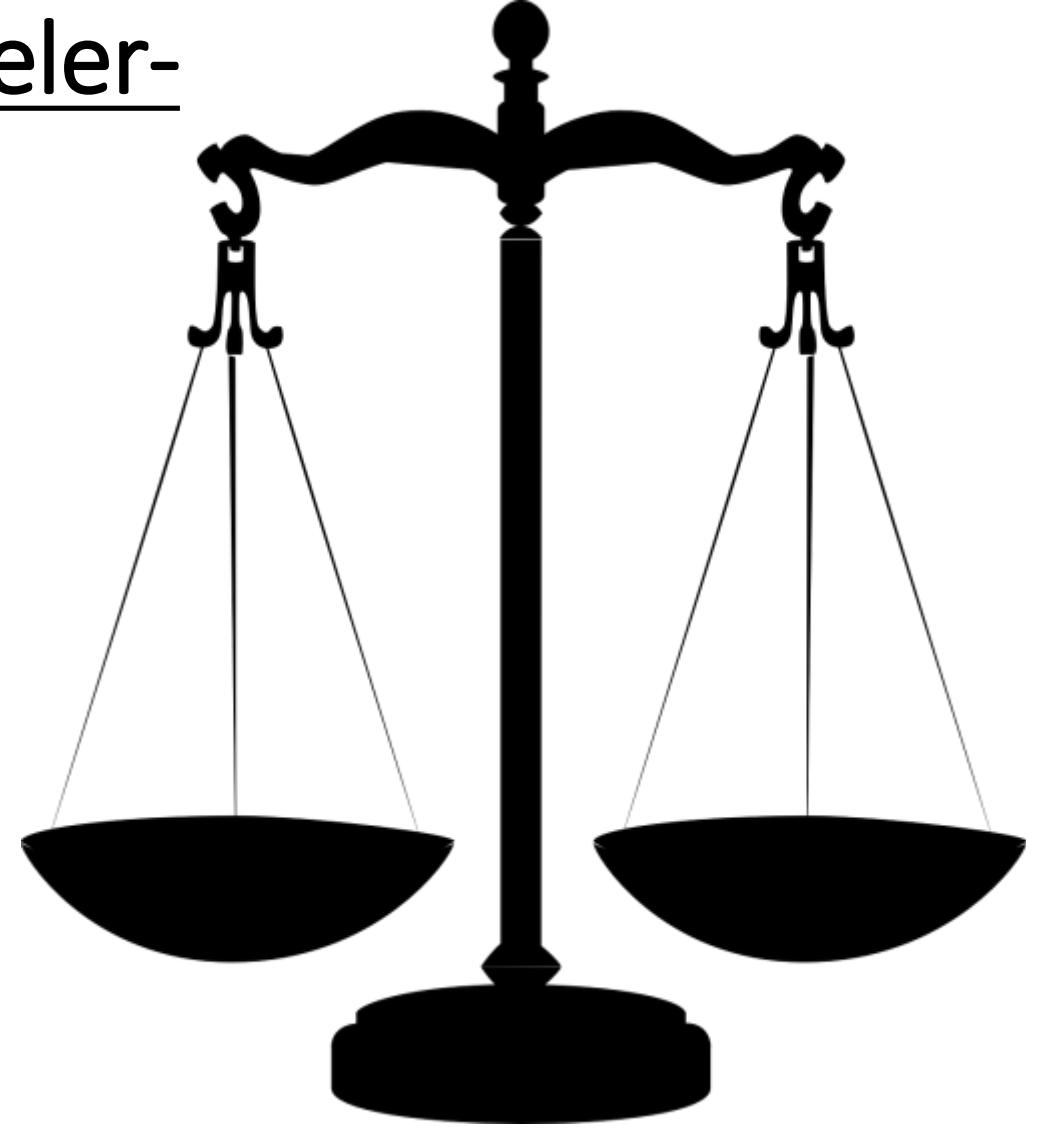
- ✓ Parça ve cins borçları
- ✓ Seçimlik borç
- ✓ Eksik borçlar
- ✓ Para ve faiz borçları

Borçlar Hukukuna Hakim İlkeler-

1

1. **İrade Özerkliği İlkesi;** kişilerin hukuki ilişkilerini kendi iradelerine göre düzenleyebilme özgürlüğünü ifade eder. En önemli görünümü sözleşme serbestisi ilkesi, yani tarafların sözleşmelerinin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içerisinde özgürce belirleyebilmesidir. Burada genel sınır; emredici hükümlere, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırılık veya sözleşmenin konusunun imkansız olması olup, böyle sözleşmeler kesin hükümsüzdür.
2. **Nispilik İlkesi;** borç ilişkisi kural olarak yalnızca tarafları arasında hüküm doğurur.
3. **Eşitlik İlkesi;** borçlar hukukunun tarafları hukuken eşit mesafededir.

Borçlar Hukukuna Hakim

İlkeler-2

4. **Dürüstlük İlkesi:** taraflar haklarını kullanırken dürüst bir kimse gibi davranmak zorundadır.
5. **Kusurlu Sorumluluk İlkesi:** zararın tazmini için sorumlulukta kişinin kusurlu davranışı aranır. İstisnası kusursuz sorumluluk halleridir, örn; adam çalıştıranın sorumluluğu.
6. **İvazlılık (Karşılıklılık) İlkesi:** kural olarak sözleşmelerde karşılıklı borç doğururlar. İstisnaları mevcuttur, örn; vasiyetname.
7. **Borçlunun yerleşim yerinde ifa ilkesi:** aksine anlaşma yoksa, borç borçlunun yerleşim yerinde yerine getirilir. Para ve parça borçları istisnasını oluşturur

Borç İlişkisinin UNSURLARI

- **Alacaklı:** borç ilişkisine konu edimin yerine getirilmesini talep etme hakkına sahip taraf
- **Borçlu:** borç ilişkisi nedeniyle edimi yerine getirmekle yükümlü taraf
- **Edim:** borç ilişkisinde tarafların yerine getirmekle yükümlü olduğu davranış biçimi. Alacaklıya göre -> alacak, borçluya göre -> borç.

Edimin Nitelikleri

1. Hukuken korunan bir menfaat olmalı
2. İmkansız olmamalı
3. Belirlenebilir olmalı
4. Genel ahlaka, hukuka ve kişilik haklarına aykırı olmamalı

Borcun Kaynakları

- 1) **SÖZLEŞME**
- 2) **HAKSIZ FİİL**
- 3) **SEBEPSİZ ZENGİNLEŞME**

1.Sözleşme

Borçlar Hukuku'nun en önemli kavramlarından olan **sözleşme; en az iki kişinin karşılıklı ve birbirine uygun irade açıklamalarıyla kurulan hukuki işlemdir.** Daha basit bir ifadeyle tarafların bir konu üzerinde vardıkları anlaşmayı belirledikleri bir hukuki işlemdir.

- Sözleşmeler satım sözleşmesi, hizmet sözleşmesi gibi birçok türde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan bazıları kanun ile düzenlenmiş olup, birkaç türün karışımı şeklinde sözleşmeler de mevcuttur. Taraflar kendine özgü yapıda bir sözleşme de yapabilir.

Sözleşmenin Kurulması-Öneri

- Sözleşmenin kurucu unsurları **öneri** ve **kabul** olarak adlandırılan, tarafların beyanlarıdır.
- **Öneri**; karşı tarafı sözleşme yapmaya davet eden tek taraflı irade beyanıdır.

Bir beyanın öneri sayılması için; 1) karşı tarafa yöneltilmiş olması 2) öneri yapan kişinin önerisi ile bağlanma iradesinin mevcut olması 3) önerinin sözleşmenin esaslı unsurlarını içermesi gereklidir.

Bu unsurları içermeyen beyan öneriye davet sayılacaktır. Örn; ismarlanmamış ürünün gönderilmesi, TV'de fiyat gösterilmeksizin yapılan ilanlar.

Sözleşmenin Kurulması-Kabul

Kural olarak; öneriye uygun olarak karşı tarafın bu öneriyi **kabul** beyanında bulunması ile, yani tarafların irade beyanlarının uyuşmasıyla sözleşme kurulur. Bunun yanında sözleşmenin kurulabilmesi için tarafların esaslı noktalarda uyuşmaları şarttır. Esaslı unsurlar; sözleşmenin niteliğine, genel iş anlayışına ve koşullara göre tarafların mutlaka uyuşması gereken hususlardır. Örn; satış sözleşmesinde satılan şey ve bedel.

Muvazaa (Danışıklı İşlem)

Muvazaa(danışıklı işlem); tarafların esasen arzu etmedikleri bir sözleşmeyi yapmış gibi görünmeleri olarak açıklanabilir. Mutlak ve nisbi muvazaa şeklinde iki türü vardır. Bunlara bağlanan hukuki sonuçlar farklıdır.

Muvazaa Türleri

1.Mutlak muvazaa; taraflar görünürde (üçüncü kişilere karşı) bir sözleşme yapıp, aralarında bunun hüküm doğurmayacağı hususunda anlaşılırlar. Genelde mal kaçırmak için başvurulan bir yöntemdir. Görünürdeki işlem kesin hükümsüzdür. Örn; malların devredilmiş gösterilmesi için görünürde satış sözleşmesi yapılması

2.Nisbi muvazaa; taraflar görünürdeki sözleşmenin hüküm doğurmayacağı, ancak bunun yerine aralarındaki gizli sözleşmenin hüküm doğuracağı yönünde anlaşılırlar. Görünürdeki işlem muvazaa sebebiyle geçersizken, gizli sözleşme kural olarak geçerlidir (geçerlilik şartlarını sağlarsa). Tipik örneği; görünürde satış sözleşmesi, gizli olarak bağışlama yapılması.

İrade Sakatlıkları

Sözleşmenin iptal edilebilirlik başlığı altında, irade sakatlıkları üç çeşit olarak düşünülebilir.

- 1) **Yanılma (Hata);** bir tarafın sözleşme kurulurken esaslı olarak yanılmaya düşmesidir.
- 2) **Aldatma (Hile);** bir kimsenin yanıltılarak (yanılmaya düşürülerek) sözleşme yapmasının sağlanması durumudur.
- 3) **Korkutma;** bir tarafın diğerinin veya üçüncü bir kişinin korkutması sonucu sözleşme yapması durumudur.

2.Haksız Fiil

Haksız fiil; çağdaş hukuk düzeni açısından kabul edilemez tutum ve davranışları ifade eder.

Haksız fiilden bir borcun doğabilmesi için, kural olarak;

- 1) Hukuka aykırı fiilin varlığı
 - 2) Kusurun varlığı
 - 3) Zararın varlığı
 - 4) Nedensellik bağının bulunması
- gerekmektedir.

Kusur ve zarar kavramları

- **Kusur;** genel bir tanımını yapmak güç de olsa; hukuka aykırı sonucu istemek veya bu sonucu istememiş olmakla beraber, söz konusu hukuka aykırı davranıştan kaçınabilecekken bunu yapmamak şeklinde tanımlanabilir.
- **Zarar;** kelime anlamı itibariyle bir kimsenin mal veya şahıs varlığında meydana gelen eksilme olarak tanımlanabilir.

Zararın çok farklı şekillerde ortaya çıkmakta, farklı sınıflandırmalar yapılmaktadır. Örneğin sözleşmeye aykırılıktan doğan zarar için *olumlu/olumsuz zarar* ayrımı esasken; haksız fiilden doğan zarar için ise *maddi/manevi zarar, mevcut/muhtemel zarar, doğrudan/dolaylı zarar* gibi birçok farklı ayrım söz konusudur.

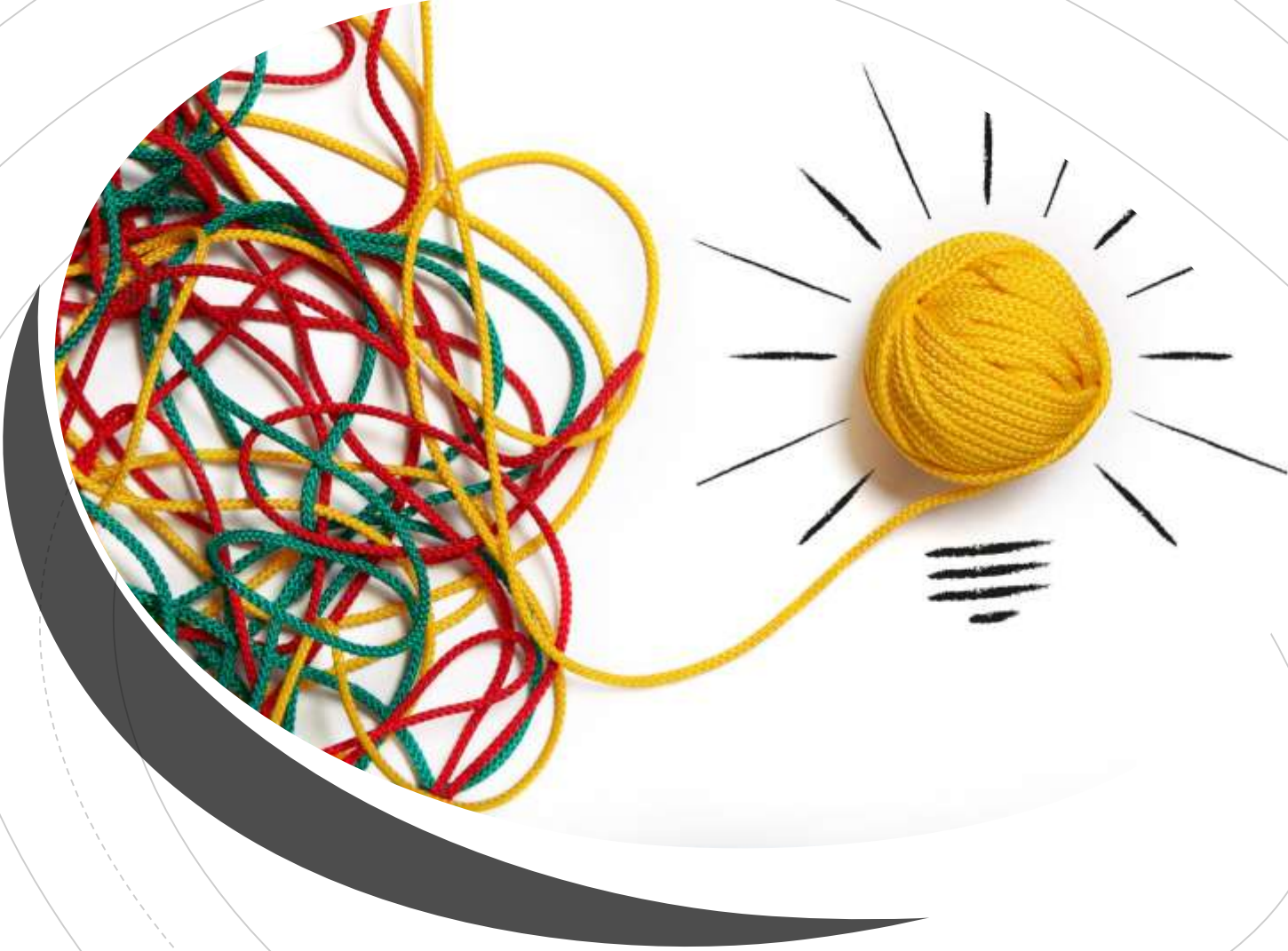
3. Sebepsiz Zenginleşme

Sebepsiz zenginleşme; herhangi bir kimsenin mal varlığının, hukuk düzeni açısından kabul edilebilir bir nedene dayanmaksızın, başka bir kimsenin mal varlığı zararına olacak şekilde artmasıdır. Sebepsiz zenginleşmede borcun (iade borcu) doğabilmesi için;

1. Kişinin mal varlığında çoğalmanın meydana gelmesi
2. Başka bir kişinin mal varlığında azalma olması
3. Bu zenginleşme ve fakirleşme arasında illiyet bağı olması
4. Zenginleşmenin haklı bir sebep olmaksızın gerçekleşmesi

gerekir.

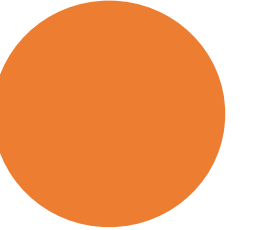
Fikri Mülkiyet Hukuku -Temel Kavramlar

5. Hafta

Giriş-Mülkiyet Hakkı

Mülkiyet hakkı, eşya üzerinde **sahibine en geniş yetkiler veren haklardandır**. Örn; evin malikinin ev üzerindeki hakkı

Fikri mülkiyet, benzerlik kurulması amacıyla; maddi olmayan eşyalar (fikir ürünleri) üzerinde kurulan bir nevi mülkiyet hakkı gibi düşünülebilir. Fakat Eşya Hukuku anlamında mülkiyet hakkı olarak değerlendirilmesi doğru olmaz.

Mülkiyet Hakkı

Mülkiyet hakkının kazanılması;

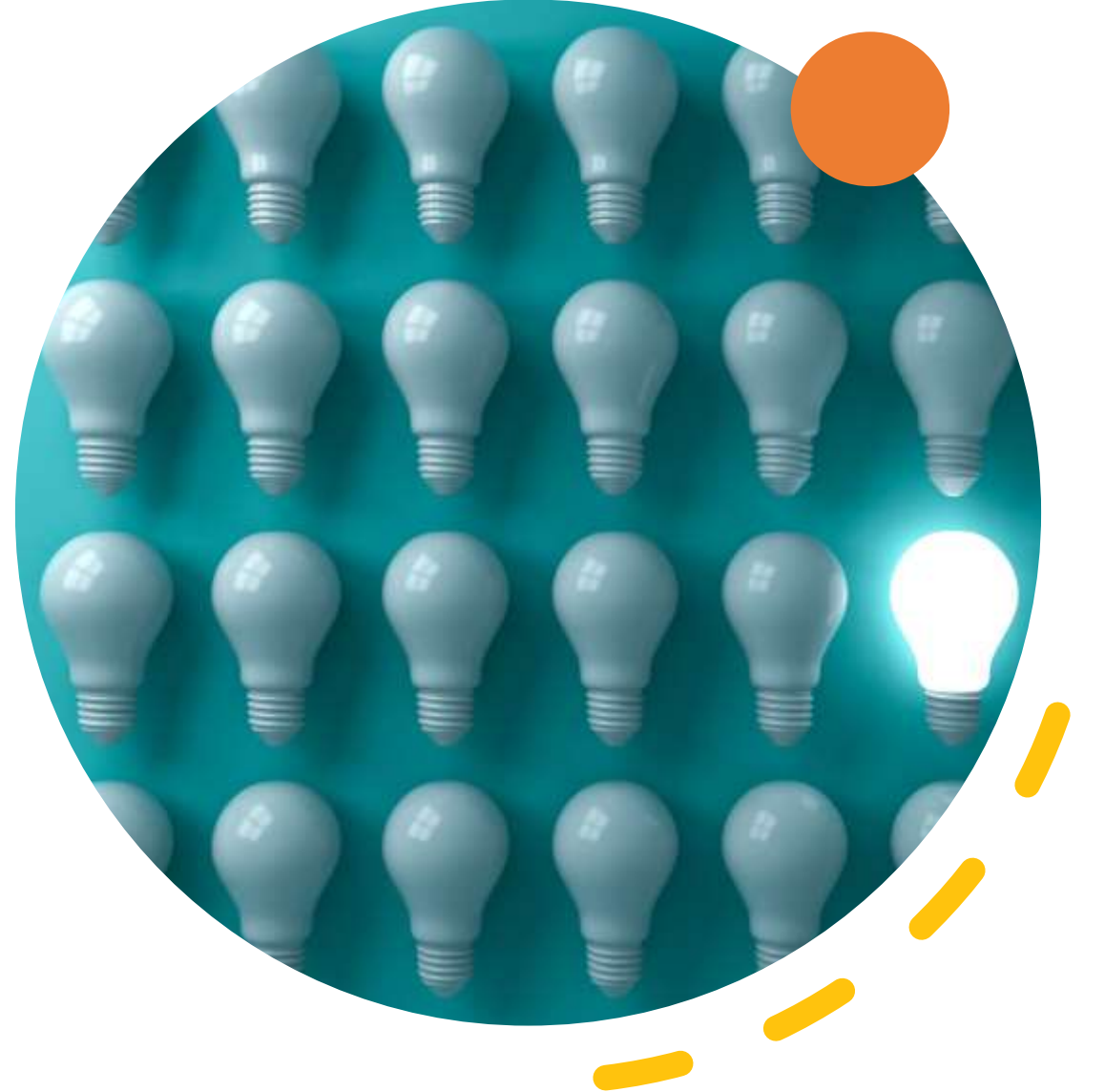
- Aslen: Hakkın ilk sahibi olarak kazanılması. Örn; yeni yapılan bir evin ilk maliki
- Devren: Mülkiyet hakkının hukuki işlem ile bir kişiden başka bir kişiye geçmesi. Örn; evin satım sözleşmesi ile mülkiyetinin kazanılması

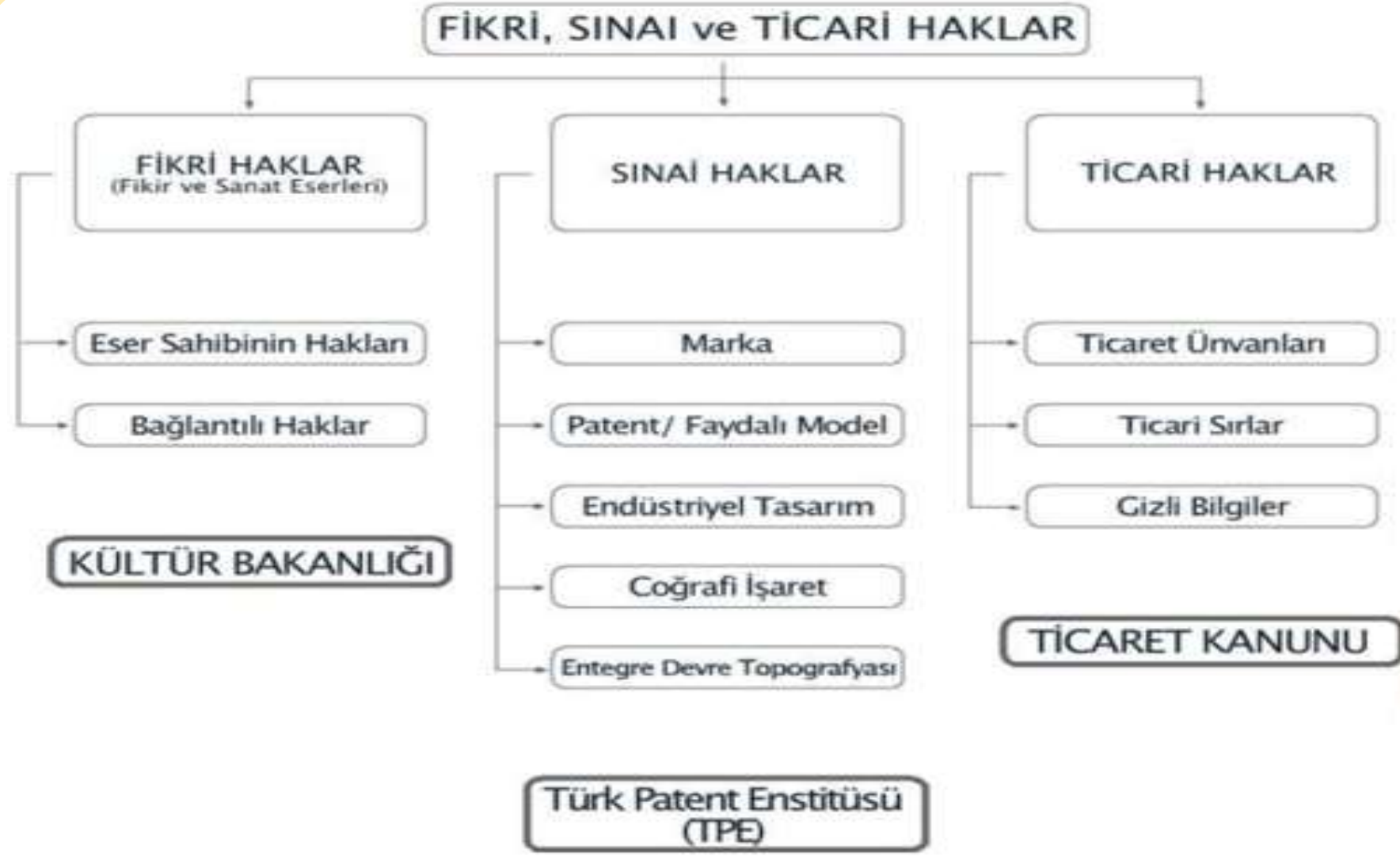
Kaybedilmesi:

- Kazanılma şekillerine paralellik gösterir. Örn; mülkiyet hakkının devri neticesinde devreden hakkını kaybetmiş olur.

Fikri Mülkiyet

Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) tarafından yapılan tanıma göre 'creations of the mind' yani **zihnin eserleri** anlamına gelir, **korunması ise fikri mülkiyet hakları aracılığı ile** olur. Başlıca ayırım fikri haklar ve sinai haklar şeklinde yapılabilir.

FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ SAĞLIK BİLEKLİĞİ ÜZERİNDE GÖSTERİLMESİ

PATENT

Hareket sensörü, kan basıncı
ölçme sistemi

FAYDALI MODEL

Takmayı kolaylaştıran geliştirme

ENTEGRE DEVRE TOPOĞRAFYASI

Entegre üzerindeki bağlantı şekilleri

TELİF

Melodi listesi, yüklü
uygulamalar,
Yazılım Üzerinde Haklar

MARKA

Healthring

ENDÜSTRİYEL TASARIM

Dış görünüm

TİCARET UNVANI

Healthring Inc.

1. Fikri Haklar

Genel bir ifadeyle eser üzerinde sahip olunabilecek **maddi ve manevi haklar** ile **komşu hakları** kapsar.

Eser: FSEK (Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu) uyarınca «Sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleri».

Daha sade bir tanımla, fikri hakkın koruduğu unsur, eserdir. Eser sahibi ise, eseri meydana getirendir. Eserler üzerinde fikri haklar aracılığıyla korumadan yararlanacak kişi; kanuni sınırlamalara uygun düştüğü ölçüde yapılabilecek hak devirleri hariç, eser sahibidir.

Bir ürünün eser olarak fikri haklar kapsamında koruma altına alınabilmesi için;

1) Fikri bir çabanın ürünü olması

2) Sahibinin hususiyetini taşıması

3) Şekillenmiş olması

4) Kanunda sayılan eser türlerinden birine girmesi

gerekir.

Bağılantılı Haklar:

«Eser sahibinin haklarına zarar vermemek kaydıyla komşu hak sahipleri ile filmlerin ilk tespiti gerçekleştiren film yapımcılarının sahip oldukları haklar» (FSEK 1/B/j)

Komşu Haklar:

«Eser sahibinin manevi ve mali haklarına zarar vermemek kaydıyla ve eser sahibinin izniyle bir eseri özgün bir biçimde yorumlayan, tanıtan, anlatan, söyleyen, çalan ve çeşitli biçimlerde icra eden sanatçıların, bir icra ürünü olan veya sair sesleri ilk defa tespit eden fonogram yapımcıları ile radyo-televizyon kuruluşlarının sahip oldukları haklar» (FSEK 1/B/k)

2. Sınai Haklar

Patent: Buluş sahibinin, buluş konusu ürünü 3. kişilerin belirli bir süre üretme, kullanma, satma veya ithal etmesini engelleme hakkı olan belgedir.

Faydalı Model: Yeni, sanayiye uygulanabilir, ancak buluş basamağı olarak nitelendirilemeyecek teknolojik ilerleme kaydeden küçük buluşları korumak amacı ile verilir. Patentlere ilişkin hükümler, uygun düştüğü ölçüde faydalı model hakkında da uygulanır.

Marka: Marka, bir işletmenin mal veya hizmetlerini bir başka işletmenin mal veya hizmetlerinden ayırt etmeyi sağlayan işaretlerdir.

Tasarım: Bir ürünün üzerindeki süslemenin, çizgi, şekil, biçim, renk, doku, malzeme veya esneklik gibi insan duyuları ile algılanan çeşitli unsur veya özelliklerinin oluşturduğu bütündür.

Coğrafi İşaret: Belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri bakımından kökenin bulunduğu yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş ürünü gösteren işarettir. Örn; Malatya Kayısı, Antep Baklavası

Patent

Buluş sahibinin, buluş konusu ürünü 3. kişilerin belirli bir süre üretme, kullanma, satma veya ithal etmesini engelleme hakkı olan belgedir.

Buluş: teknik bir probleme teknik araçların kullanılması yoluyla getirilen çözüm. Ürün veya süreç niteliğinde olabilir.

Patent Verilebilirlik Şartları

Yenilik; buluşun tekniğin bilinen durumuna dahil olmaması.

Buluş basamağını aşmak; buluşun ilgili olduğu teknik alanda uzman bir kişi tarafından tekniğin bilinen durumundan açık bir şekilde çıkarılamayacak nitelikte olması.

Sanayiye uygulanabilir olmak; buluşun tümüyle kuramsal olmak yerine pratiğe uygulanabilir olması.

Patent & Faydalı Model

Alma Süreci

- Türkiye’de patent almak için **Türk Patent ve Marka Kurumu**’na başvurulur.

Patentlenme
kriterleri

PATENT	FAYDALI MODEL
Başvuru	Başvuru
Şekli Kontrol	Şekli Kontrol
Yayın	Yayın
Araştırma	Araştırma
İnceleme	-----
Tescil	Tescil
Yenilik	Yenilik
Buluş Basamağı	-----
Sanayide Uygulanabilirlik	Sanayide Uygulanabilirlik
20 yıl	10 yıl

Patent/Faydalı Model Ayrımı

- Faydalı model için, patentin aksine buluş basamağı kriteri aranmamaktadır.
- Faydalı model belgesi alma sürecinde inceleme işlemi yer almaz.
- Koruma süresi patent için 20 yıl iken, faydalı model için 10 yıldır.

Marka

«Marka, bir teşebbüsün mallarının veya hizmetlerinin diğer teşebbüslerin mallarından veya hizmetlerinden ayırt edilmesini sağlaması ve marka sahibine sağlanan korumanın konusunun açık ve kesin olarak anlaşılmasını sağlayabilecek şekilde sicilde gösterilebilir olması şartıyla **kişi adları dahil sözcükler, şekiller, renkler, harfler, sayılar, sesler ve malların veya ambalajlarının biçimi olmak üzere her türlü işareten oluşabilir.**»

(SMK m. 4/1)

Kısaca marka, bir işletmenin **mal veya hizmetlerini** bir başka işletmenin mal veya hizmetlerinden ayırt etmeyi sağlayan işaretlerdir.

Markanın İşlevleri

1. **Kaynak Belirleme:** mal ve/veya hizmetin hangi işletmeden çıktığı
2. **Ayırt etme:** temel işlevidir, diğer işletmenin mal ve hizmetlerinden ayırt etme fonksiyonu görür.
3. **Reklam:** ekonomik anlamda önemli bir işlevdir, alıcı mal ve hizmeti marka sayesinde tanır.
4. **Garanti:** marka, mal ve hizmetin kalitesi ile özdeşleşebilir, bu durum satın almada tercih sebebi teşkil edebilir.

Marka Türleri

Markalar farklı kıstaslara göre kategorize edilmektedir.

Bunlardan bazıları;

1. Mal Markası/Hizmet Markası/Garanti Markası
2. Bireysel(ferdi) Marka/Ortak Marka
3. Ulusal Marka/Uluslararası Marka

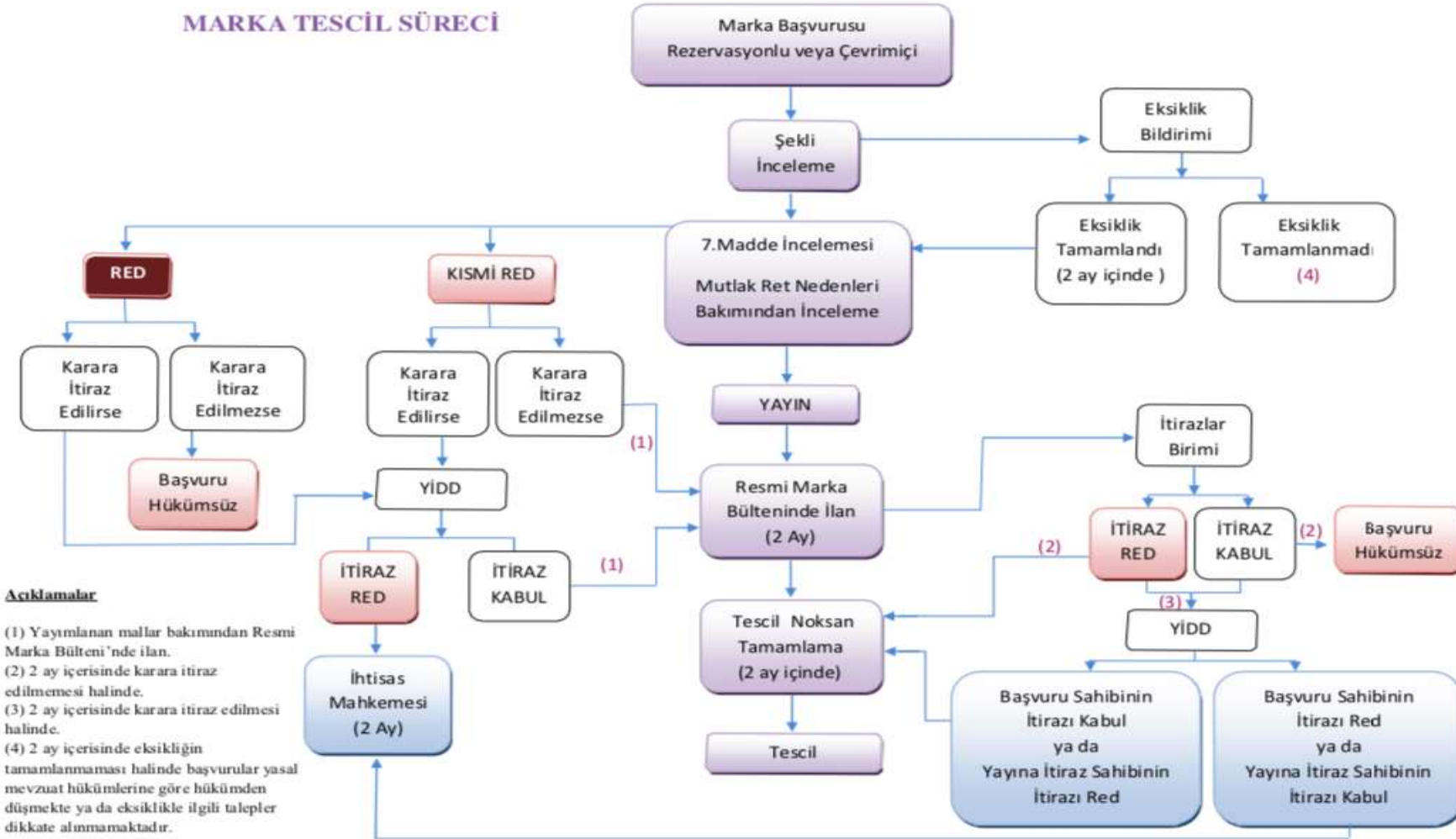

Markanın Tescili

- Kural olarak marka hakkının sağladığı korumadan yararlanmak için markanın tescil ettirilmiş olması gerekir.
- Türkiye’de marka tescil başvuruları Türk Patent ve Marka Kurumu’na yapılır.

MARKA TESCİL SÜRECİ

Türk Patent ve Marka Kurumu, Marka Başvuru Kılavuzu, Haziran 2020

Marka Tescil Başvurusu - Ret Nedenleri

- **Mutlak red nedenleri;**

başvurunun resen (kendiliğinden) reddini gerektirir. Örn; ayırt edici niteliğe sahip olmayan işaretler, dini değerleri ve sembolleri içeren işaretler

- **Nisbi red nedenleri;**

başvuru ilgilinin itirazı üzerine reddedilir. Örn; kötüniyetle yapılan marka başvuruları

Fikri Mülkiyet Haklarının Koruma Süreleri

Tür	Süre
Fikri Haklar	Eser sahibinin yaşadığı süre + 70 yıl, Bağılantılı Hak: ilk tespitin yapıldığı tarihten başlayarak 70 yıl
Patent ve Faydalı Model	Patent: 20 yıl Faydalı Model: 10 yıl
Tasarım	Tescilden itibaren 5 yıl
Marka	Tescilden itibaren 10 yıl, onar yıllık dönemler halinde yenilenir.
Coğrafi İşaret	Koruma süresi yoktur.